

L'ensenyament de la història: un diàleg de sords

Trini Milan

Mestra i antropòloga

La proposta de la nova ministra d'Educació i Cultura del govern central de modificar els currículums de les assignatures d'humanitats a l'educació secundària, i la publicació de l'informe de la Reial Acadèmia de la Història, posen una altra vegada sobre la taula el vell desig del Partit Popular de "redreçar" la LOGSE, (lleï orgànica general del sistema educatiu), que aquest partit no va votar i que ha suposat un gran canvi cap a la modernització de les estructures de l'anquilosat sistema educatiu espanyol, abordat des de l'esquerra (PSOE i IU) i els partits nacionalistes representats a les Corts en el moment de l'aprovació (CiU, CC i PNB).

I quina millor manera de fer-ho que començant per allò que és més sensible a les persones, allò que pot fer entendre més profundament que són ells els que manen, amb la majoria absoluta que gaudeixen després de les darreres eleccions generals, com són els continguts d'història obligatoris en l'ensenyament secundari.

De fet maten dos ocells d'un tret, ataquen la política educativa dels socialistes i la col·laboració dels partits nacionalistes amb aquells.

A més a més, ens hem trobat recentment amb la publicació d'un informe que pretén ser el resultat d'una investigació científica, realitzat per l'Acadèmia de la Història, on es posen sobre la taula innombrables mancances en l'ensenyament de la història a l'etapa secundària, i especialment la diversitat dels currículums que s'utilitzen a les diferents nacionalitats i autonomies, posant l'accent en l'oblit per aquestes de la història d'Espanya, com a conjunt, i criticant l'ensenyament parcialitzat de la història pròpia d'aquelles.

Diu l'Acadèmia que l'ensenyament de la història està "desatès i la ignorància sobre el passat s'utilitza com a finalitat política de tergiversar i d'apostar per determinades opcions".

És a dir, l'ensenyament de la història avui, degut a la LOGSE i a la influència dels nacionalismes perifèrics, seria responsable de l'ascens del nacionalisme més radical, sobretot entre la joventut.

El dilema és: quin és el nacionalisme adequat a qui?

És per això que em sembla que per tot plegat estem davant d'un diàleg de sords, perquè no es parla d'ensenyament, no es parla gairebé ni d'història, i quasi no es parla de res, potser només d'interessos polítics clarament partidistes que obliden la situació dels/les alumnes pels quals tant es preocupen, i dels professionals de l'ensenyament que són els que veritablement saben de l'ensenyament de la història, d'història i de les dificultats en què es troben per fer bé la seva feina, amb una clara manca de possibilitats d'investigació i de consideració de la importància de la seva feina en el conjunt de la societat.

La història estudia els fets, però només alguns d'ells. Selecciona determinats esdeveniments i, partint d'ells, elabora relats que posseeixen un cert sentit.

No estem exactament davant un informe, sinó davant d'un manifest en el que es desenvolupen una sèrie de tesis orientades políticament en un determinat sentit, el del nacionalisme espanyol més tradicional i prepotent, el qual critica els altres nacionalismes perifèrics que opten al reconeixement dels seus ciutadans amb les mateixes eines però sense les mateixes possibilitats.

Penso que l'Acadèmia sobrevalora una mica la influència que els llibres de text poden tenir en la formació dels/les adolescents, i minusvalora la feina dels professionals docents que no només treballen amb llibres de text o amb l'estricta contingut del currículum. Són professionals que treballen amb continguts, però també amb metodologia i amb eines per a proporcionar als/les alumnes el sentit crític necessari i la possibilitat de trobar altres fonts d'informació i descodificar-les.

D'altra banda, l'Acadèmia desconeix les tècniques que la ciència políti-

ca utilitza per analitzar els processos d'identitat nacional, la difusió de les ideologies i la construcció d'identitats col·lectives. A més de desconèixer potser els /les mateixos/es adolescents, degut a la distància cronològica que els separa de la joventut.

Seria recomanable que els acadèmics passessin dels textos a les situacions reals en les quals els textos s'ensenyen, és a dir, que s'informessin de com són exactament les classes d'història que es donen arreu –qüestió que reconeixen desconèixer– i s'apropessin (potser amb l'ajuda de l'antropologia?) al món real en el qual viuen els/les joves, amb la finalitat de saber quins són els problemes que més els preocupen i com es possible formar-los.

Només els/les historiadors/es poden determinar, amb un acord generalitzat, quina fórmula és la millor per arribar a un resultat satisfactori que tingui en compte totes les opcions i el que és més adequat als / les alumnes als quals han de transmetre els coneixements. Si la qüestió segueix essent polític-partidista, seguirà essent un diàleg de sords.

El nucli essencial de la discussió és la relació entre història i política.

Convindria potser que, per part de cadascú, s'analitzessin els diferents punts de vista que poden donar una visió tergiversada, i ser més relativistes en els plantejaments.

Aquest relativisme ens permetria admetre diferents interpretacions de la història, totes elles parcials per definició, i utilitzar més el mètode científic que és l'únic que ens pot donar garanties: la utilització de diferents hipòtesis de treball, la sistemàtica verificació d'aquestes i el coneixement de tot el que es refereixi als fets estudiats per tal que el coneixement històric no es modifiqui conforme a determinats interessos polítics.

Tenint present que les competències educatives estan traspassades a les comunitats autònomes, qualsevol iniciativa ministerial sobre currículums i continguts ha de negociar-se i consensuar-se amb elles.

Respecte al paper dels/les professionals de l'ensenyament en aquesta qüestió, no es tant discutir quants temes estan inclosos en el currículum, sinó quin tipus d'història s'ha d'ensenyar i amb quins mètodes i continguts s'ha de transmetre als/les alumnes.

Avui el debat entre els/les ensenyants està centrat en la dimensió didàctica de la història i el seu valor formatiu, donat que els continguts són depenents de la funció que se'ls atribueix.

L'ensenyament de la història, en un context de globalització i dins l'actual marc constitucional espanyol, ha de ser congruent amb aquesta doble situació: la de la inserció en un món cada vegada més interconnectat i en una realitat plurinacional com és l'espanyola.

Cada generació d'historiadors/es i d'ensenyants es troba davant el repte d'elaborar la seva pròpia interpretació històrica a partir del context socioeconòmic, cultural i polític on es mou.

Hem de tenir present que l'ensenyament de la història ens ha de servir per a fer la història del futur, amb els/les alumnes als quals ensenyem.

Hem de partir de la pròpia realitat per poder fer comprendre a l'alumnat les causes que han produït la diversitat d'identitats, i analitzar-les com a valors positius en una societat cada vegada més pluricultural.

S'ha de posar l'accent en la riquesa que suposa conèixer cultures diferents, amb les seves llengües, formes socials i grupals diferenciades.

Es tracta d'aprendre del passat per a construir el futur; sense perdre la pròpia identitat, conviure amb l'altre.

Educar als/les alumnes del nou mil·leni significa, més que mai, educar en el respecte a les diferents identitats i cultures.

I que cadascú apliqui aquesta fórmula al seu propi punt de vista.

Davant d'una història apologètica del poder, utilitzada i manipulada per a generar una lleialtat sense fissures entre els votants, s'ha de contraposar una història social, enriquida amb les aportacions dels/les antropòlegs, economistes, sociòlegs i pedagogs, que aporten el punt de vista de les veus tradicionalment marginades de la història amb majúscules, de la història política tradicional.

Per això, per tractar d'evitar intromissions manipuladores, si el marc general ve donat per lleis generals i superiors, l'elaboració i el desenvolupament dels currículums ha de ser feina dels/les historiadors i els/les professors, els veritables professionals de l'ensenyament de la història, com en qualsevol altra matèria, sigui la llengua, les matemàtiques o la física. De fet, és una obvietat això que acabo de dir, però de vegades les obvietats cal recordar-les perquè sinó s'obliden i només som capaços de generar diàlegs de sords.